

Helsekrav til førerkort

Ass. Fylkeslege Marit Sjøgren Andersen

14.09.21

Statsforvalteren i Rogaland

Disposisjon

- Lowerket
- Meldeplikt
- Førerkortvurderingen
 - Førerkortgrupper
 - Helseundersøkelsen
 - Kjøre vurdering
 - Dispensasjon
- Verktøy
- Gjennomgang av helsekrav

Lowverket: førerkortforskriften

- Vedlegg 1 – Helsekrav
 - Endret ved forskrift, i kraft fra 01.10.2016
- Endringer:
 - Fastlegen/helsetjenesten har fått en viktigere rolle
 - Mer detaljerte helsekrav

 - Fra dispensasjon til helsekrav oppfylt
 - Bare unntaksvis dispensasjon

Meldeplikt

- Helsepersonelloven § 34. Opplysninger i forbindelse med førerkort og sertifikat:

Lege, psykolog eller optiker som finner at en pasient med førerkort for motorvogn eller sertifikat for luftfartøy, ikke oppfyller de helsemessige kravene som stilles, skal oppfordre pasienten til å innlevere førerkortet eller sertifikatet. Dersom pasientens helsetilstand antas ikke å være kortvarig, skal helsepersonell som nevnt gi melding til offentlige myndigheter etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift.

- Individuelt lovpålegg
- Taushetsplikten ikke til hinder, jf. hpl § 27

Meldeplikt

- Når *skal* det sendes melding til Statsforvalteren?
 - Når helsekravet ikke er oppfylt eller antas å ikke være oppfylt i en periode lengre enn 6 måneder
 - Skriftlig melding
 - Info til pasient om at helsekrav ikke er oppfylt og at kjøring ikke er tillatt (jf. vegtrafikkloven § 21 og førerkortforskriftens vedlegg 1 § 2)
 - Dokumenteres i journal

Meldeplikt

- Når skal en *ikke* sende melding til Statsforvalteren?
 - Når helsekravet ikke er oppfylt eller antas å ikke være oppfylt i en periode på 6 måneder eller kortere
 - Muntlig kjøreforbud
 - Info til pasient om at helsekravet ikke er oppfylt og kjøring ikke tillatt
 - Dokumenter i journal

Førerkortgrupper

- Førerkortgruppe 1:
 - Klasse: AM, S, T, A1, A2, A, B, BE
 - Moped, traktor, motorsykkel, personbil, varebil
- Førerkortgruppe 2:
 - Klasse: C1, C1E, C, CE
 - Lastebil
- Førerkortgruppe 3:
 - Klasse: D1, D1E, D, DE
 - Kompetansebevis uttrykking, trafikk lærer, kjøreseddel

Undersøkelse i førerkortsaker

Førerkortforskriften, vedlegg 1 § 5

- Egenerklæring er nok for de fleste for førerkortgruppe 1
- Hvem trenger helseattest:
 - Alle som søker førerrett i gruppe 2 og 3
 - Ved «ja» på spørsmål i egenerklæring
 - Etter fylte 80 år

Undersøkelse i førerkortsaker

Førerkortforskriften, vedlegg 1 § 5

Vurdering av om helsekrav er oppfylt for føring av motorvogn skal ut over en **generell helseundersøkelse** omfatte:

- a) undersøkelse av **sensoriske funksjoner** (syn, hørsel)
- b) vurdering av **kognitiv funksjon, psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser**
- c) undersøkelse av **førlighet**
- d) vurdering av **legemiddelforbruk** og bruk av **rusmidler**
- e) blod-, urin- eller andre **relevante prøver** og undersøkelser i den utstrekning det er nødvendig for å bedømme søkers helsemessige skikkethet.

Plikt til å gi informasjon

- Førerkortforskriften, vedlegg 1 §6
- «Søkeren er pliktig til å gi legen så fullstendige opplysninger som mulig om sin helsetilstand»

Legens rolle som sakkyndig

- Ved utstedelse av helseattest gir legen en sakkyndig uttalelse til vegmyndigheten om helsekravene er oppfylt
- Ved attestutstedelsen er legen sakkyndig med en seleksjonsrolle og ikke en behandlerrolle
- Det er viktig at legen er seg sitt ansvar som sakkyndig bevisst

Kjørevurdering

- Utføres av Statens Vegvesen
- Etter anmodning fra lege/optiker
 - krav i forskrift
- Etter beslutning fra trafikkstasjon
 - stabil førlighetsnedsettelse
- Anmodning fra lege via Statsforvalteren

Øvelseskjøring

«Det er den som øvingskjører og ledsagers ansvar at helsekravene er oppfylt. Ved tvil om helsekravene er oppfylt må vurderingen gjøres i samråd med lege. Det skal i slike tilfelle ikke søkes om dispensasjon fra fylkesmannen for å kunne øvingskjøre.»

Dersom førerkortet er inndratt på grunn av ikke oppfylte helsekrav og søker ønsker å øvingskjøre før tilbakelevering, skal det foreligge dispensasjon fra fylkesmannen før slik kjøring finner sted. Øvingskjøring bør i slike tilfelle skje i bil med dobbelt pedalsett. Det samme gjelder dersom det er tvil om helsekravene er oppfylt.»

Dispensasjon

«Dispensasjon fra bestemmelsene i kapittel 4 til 18 skal bare gis der det etter en samlet vurdering av helsetilstand og trafikksikkerhet vil være **åpenbart urimelig** å avslå en søknad om dispensasjon. Søkers behov for førerett skal ikke inngå i vurderingen.»

- Skal bare innvilges unntaksvis
- Skal ikke brukes til å flytte grenser fastsatt i regelverket

- Søknad sendes til Statsforvalteren der søker er bosatt
- Klage: Helseklage

Inndragelse av førerkort - helsekrav

Vanligste årsaker til inndraging ved helsesvikt:

- Kognitiv svikt **32 %**
- Epileptiske/epilepsiliknende anfall **20 %**
- Bruk av midler (alkohol/illegale/legemiddel) **19 %**
- Nevrologisk sykdom (utenom epilepsi) **11 %**
- Syn **8 %**

Data for hele landet i perioden 01.01.20 til 31.12.20

Verktøy

- Helsedirektoratet: Førerkortveilederen
- NEL: legemiddelkalkulator
- Norsk legemiddelhåndbok: ekvianalgetiske doser av opioidanalgetika

Helsekrav - generelt

- Førerkortforskriften, vedlegg 1 – Helsekrav
- Generelle helsekrav vs. spesifikke helsekrav
- Krav om observasjonstid – OBS minstetider
- Begrenset varighet
- Relevant spesialist
- Lege kan kreve kontroller

Helsekrav – kognitiv svikt

- § 15: *Helsekrav er ikke oppfylt når svekkelse av kognitiv funksjon medfører trafikksikkerhetsrisiko*
- Helheltsvurdering:
 - Kjent sykehistorie og konsultasjonen
 - Komparentopplysninger
 - Kognitive tester (TMT-A ,TMT-B, MMSE og klokketest)
 - Spesialistvurdering
 - Kjørevedurdering

Helsekrav - synkope

- Enkelt stående anfall/synkope uten avklart årsak:
 - Gruppe 1: krav oppfylt etter 6 mnd uten anfall
 - Gruppe 2 og 3: krav oppfylt etter 2 år uten anfall, dersom relevant spesialist vurderer svært lav risiko
- Gjentatte anfall uten avklart årsak:
 - Gruppe 1: krav oppfylt etter 1 år dersom lav risiko
 - Gruppe 2 og 3: krav oppfylt etter 5 år, dersom relevant spesialist vurderer svært lav risiko
- Reflekssynkope, vasovagal synkope, situasjonssynkope, carotid sinussynkope – helsekrav oppfylt lette klasser, men må vurderes hos spesialist (kardiolog) ved tunge klasser

Helsekrav - diabetes

§ 30 – generelle helsekrav ved diabetes

	Førerkortgruppe 1	Førerkortgruppe 2 og 3	Kjøreseddel buss/utrykningskompetanse
Kostregulert	Vanlig varighet.	Vanlig varighet.	Vanlig varighet.
Blodsukkersenkende legemidler*	Inntil 5 års varighet.	Inntil 3 års varighet.	Inntil 3 års varighet.
Insulin og andre legemidler som kan gi hypoglykemi**	<u>Se egne bestemmelser i § 31 med tilhørende veiledning.</u>		

*Blodsukkersenkende legemidler omfatter legemidler i ATC-gruppe A10 (midler til diabetesbehandling).

**Legemidler som kan gi hypoglykemi omfatter insulin og insulinanaloger (legemiddelsøk.no) og sulfonylureapreparater, herunder glibenklamid, glipizid og glimepirid (legemiddelsøk.no). Dette omfatter også bruk av insulinpumpesystemer, selv om disse har «selvregulerende» insulintilførsel.

Helsekrav - diabetes

- § 31 og 32– helsekrav ved bruk av legemidler som kan gi hypoglykemi
- Førerkortgruppe 1:
 - Ved ett anfall med hypoglykemi siste 12 mnd – iverksette tiltak for å forebygge flere anfall
 - Ved flere anfall med hypoglykemi siste 12 mnd kreves observasjonstid på 3 måneder etter siste anfall og vurdering av relevant spesialist (endokrinolog eller indremedisiner)
- Førerkortgruppe 2 og 3:
 - Ingen anfall med hypoglykemi i løpet av de siste 12 mnd
 - Etter ett anfall med hypoglykemi, kan helseattest utstedes etter tidligst 3 måneder etter vurd av relevant spesialist (bla krav om fremleggelse av blodsukkerlogg)
 - Helsekrav er ikke oppfylt for kompetansebevis for utrykningskjøretøy og kjøreseddel for buss ved bruk av legemidler som kan gi hypoglykemi

Helsekrav – psykiske lidelser

- § 33: *Helsekrav er ikke oppfylt ved psykisk lidelse eller svekkelse dersom liten sykdomsinnsikt, avvikende atferd, svikt i impulskontroll eller sviktende vurderings- og tilpasningsevne medfører trafiksikkerhetsrisiko.*
- Relevant spesialist: Psykiater eller spesialist i klinisk psykologi
- Ofte førerrett med avgrenset varighet

Helsekrav - schizofreni

- Ikke oppfylt i perioder med forverring
- Helsekrav oppfylt etter spesialistvurdering
- Vilkår:
 - Gruppe 1: etter 3 måneder med stabil tilstand
 - Gruppe 2 og 3: etter 1 år med stabil tilstand
 - God etterlevelse og oppfølging av behandling fra pasient
 - Ingen bivirkninger av legemidler som kan påvirke trafikksikkerheten
 - God kognitiv funksjonsevne
- Førerrett med begrenset varighet

Helsekrav - andre psykotiske lidelser

- Ikke oppfylt i akutt sykdomsfase
- Ikke andre symptomer eller helsesvikt som kan påvirke kjøreevne

- Helsekrav oppfylt etter spesialistvurdering

- Vilkår:
 - Gruppe 1: etter 3 måneder med stabil tilstand
 - Gruppe 2 og 3: etter 1 år med stabil tilstand
 - God etterlevelse og oppfølging av behandling fra pasient
 - Ingen bivirkninger av legemidler som kan påvirke trafiksikkerheten
 - God sykdomsinnsikt

- Førerrett med vanlig varighet

Helsekrav – maniske episoder

- Risiko for ny manisk episode sentralt i vurderingen
- Spesialistvurdering
- Vilkår:
 - God etterlevelse og oppfølging av behandling fra pasienten
 - Ingen bivirkninger av legemidler som kan påvirke trafikksikkerheten
 - God sykdomsinnsikt
 - Stabil tilstand uten maniske episoder:

	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3
En manisk episode	3 <u>måneder</u>	1 år	2 år
<u>Flere sykluser med maniske episoder</u>	6 <u>måneder</u>	3 år	3 år

Helsekrav – ADHD/ADD **uten** atferdsforstyrrelse

- Vil vanligvis oppfylle helsekrav for alle klasser
- NB komorbide lidelser
- Helsekrav oppfylt etter klar tilråding fra behandlende lege/psykolog dersom:
 - Ikke samtidig sykdom som gir økt trafikksikkerhetsrisiko
 - God kognitiv funksjonsevne

Helsekrav – ADHD/ADD **med** atferdsforstyrrelse

- Særlig relevant: dyssosial eller aggressiv atferd
- Ikke oppfylt ved tilstand preget av:
 - Utagering
 - Manglende impulskontroll
 - Annen atferdsforstyrrelse
 - Samtidig alvorlig personlighetsavvik
- Behandlende lege
- Kan kreve bruk av sentralstimulerende middel
- Vilkår
 - Behandling sikrer kjøreevne
 - Ikke samtidig sykdom som gir økt trafikksikkerhetsrisiko
 - God kognitiv funksjonsevne

Helsekrav – personlighetsforstyrrelse med impulskontrollproblemer eller svekket dømmekraft

- Særlig oppmerksom på: aggressiv, utagerende eller voldelig atferd
- Kan være oppfylt etter spesialistvurdering dersom:
 - Dømmekraft vurderes god under stress
 - Tilstrekkelig impulskontroll
 - Ikke atferdsavvik som medfører økt trafikksikkerhetsrisiko

Helsekrav - midler som kan påvirke kjøreevnen

- *§ 35: Helsekrav er ikke oppfylt dersom alkohol, rusmidler eller legemidler brukes i et omfang og på en måte som fører til helsesvekkelse med økt trafiksikkerhetsrisiko.*

Helsekrav - alkohol

- *§ 36: Avhengighet av alkohol, langvarig høyt inntak av alkohol eller skadelig bruk av alkohol, der alkoholbruken kan føre til forstyrrelse i atferd og gi helsesvekkelse med økt trafikksikkerhetsrisiko*

Helsekrav - alkohol

- Momenter i vurderingen:
 - Rusmiddelanamnese; bruksmønster, alvorlighetsgrad, tidligere tilbakefall
 - Erkjenner vedkommende sitt alkoholproblem
 - Behov for behandling
 - Komparentopplysninger
 - Jobbsituasjon, sosialt nettverk
 - Klinisk undersøkelse
 - Biomarkører: PEth (CDT %)

Helsekrav - alkohol

- Observasjonstid
 - Førerkortgruppe 1: 6 måneder
 - Førerkortgruppe 2 og 3: 12 måneder
- Krav om månedlig oppfølging som viser **avholdenhet** og normaliserte biologiske prøver
- Avgrenset varighet og kvartalsvis kontroll som viser **kontrollert** bruk

Helsekrav – gjentatt eller vedvarende bruk av rusmidler eller legemidler til rusformål

- Rusmidler: helseskadelig bruk som gir økt trafikksikkerhetsrisiko, eller avhengighet av illegale rusmidler
 - Eksempel: cannabis, amfetamin, heroin, kokain, ecstasy, hallusinogener
- Legemidler: gjentagende eller vedvarende bruk til rusformål
- Krav: negative prøver (totalavhold)
 - Gruppe 1: 6 måneder
 - Gruppe 2 og 3: 3 år

Helsekrav - legemidler

- Legemiddelliste i § 36:
 - LAR-behandling
 - Benzodiazepiner
 - Opioider
 - Antihistamin som sovemiddel
- Antipsykotika, antidepressiva og antiepileptika ikke del av § 36
- Bruk av flere legemidler nevnt i § 36
 - 2: redusert døgndose 50%
 - ≥ 3 : Helsekrav ikke oppfylt

Helsekrav - legemidler: LAR

- Gruppe 1: Oppfylt etter 1 år med stabil behandling dersom:
 - Fortsatt oppfølging og kontroll av forskrivende lege
 - Ingen bruk av andre midler som påvirker kjøreevne
- Gruppe 2 og 3: Helsekrav ikke oppfylt
- Ikke oppfylte helsekrav ved kombinasjon sentralstimulerende og LAR

Helsekrav – Legemidler: benzodiazepiner

Virkestoff	Handelsnavn	Maksdose	
		Førerkortgruppe 1	Førerkortgruppe 2 og 3
Oksazepam	Sobril	30 mg/døgn	0
Diazepam	Stesolid/Valium/Vival	10 mg/døgn	0
Zopiklon	Imovane/Zopiclone/Zopiklon/Zopitin	7,5 mg/døgn	7,5 mg/døgn
Zolpidem	Stilnoct/Zolpidem	10 mg/døgn	10 mg/døgn
Nitrazepam	Apodorm/Mogadon	10 mg/døgn	10 mg/døgn

- 8 timers regel for zopiklon, zolpidem og nitrazepam, og:
 - Gruppe 2 og 3: sporadisk bruk i periode på maks 5 dager
- Helsekrav ikke oppfylt ved andre benzodiazepiner

Helsekrav - legemidler: opioider

- Kortvarig smertebehandling (gruppe 1, 2 og 3):
 - Varighet 7 døgn eller kortere
 - Kontinuerlig behandling: Ikke oppfylt
 - Enkeltdose etter legeanbefaling: 8 timer

Helsekrav – legemidler: opioider

- Kronisk smertebehandling førerkortgruppe 1:
 - Varighet lenger enn 7 døgn
 - Klar medisinsk indikasjon
 - >1 uke etter doseendring
 - ≤ 300 mg morfinekvivalenter døgndose
 - Langtidsvirkende legemiddel (depotpreparater)
 - 8 timer etter ekstra dose korttidsvirkande
- Kronisk smertebehandling førerkortgruppe 2 og 3:
Helsekrav ikke oppfylt

Helsekrav – Legemidler: antihistamin som sovemiddel

Virkestoff	Handelsnavn	Maksdose	
		Førerkortgruppe 1	Førerkortgruppe 2 og 3
Alimemazin	Vallergan	30 mg/døgn	0
Prometazin	Phenergan	25 mg/døgn	0
Hydroksyzin	Atarax	30 mg/døgn	0

- 8 timers regel

Helsekrav – andre sykdommer og svekkelser

- § 42 Helsekrav ved annen helsesvekkelse
- § 43 Helsekrav ved flere sykdommer og helsesvekkelser
 - Generell helsesvekkelse eller flere sykdommer sammen utgjør en trafikksikkerhetsrisiko

Statsforvalteren i Rogaland

Facebook facebook.com/statsforvaltarenrogaland/
Nettside statsforvaltaren.no/ro